

Секція: Економіка навколишнього середовища

Макаренко Світлана Степанівна

здобувач

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

м. Київ, Україна

ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В теперішній час головною метою стратегії діяльності лісогосподарських підприємств має стати концепція та принципи Державного агентства лісових ресурсів України, «зеленої економіки» та саме озеленення лісового сектору у повсякденній господарській діяльності.

Розв'язання назрілих проблем має здійснюватися на науково обґрунтованій основі, тому неможливо досліджувати формування діяльності лісогосподарських підприємств без розкриття закономірностей природи, біологічних процесів, особливостей діяльності.

Характерною рисою лісового господарства є сукупність економічних та природно-географічних умов. Тому, теоретичні положення впорядкування лісів базуються на економічних основах лісового господарства та на загальних біологічних законах лісівництва. Виходячи з економічних положень, лісовпорядкування розробляє теоретичні питання організації господарства, розподілу лісового фонду, стиглості насаджень та лісокористування. У той же час на основі лісобіологічних законів воно проводить лісівниче обґрунтування запроектованих заходів з урахуванням природного процесу росту та розвитку насаджень, впливу лісорослинних умов на їхній стан та продуктивність, взаємовпливу деревних порід [1, с. 21].

Актуальність поліфункціональної ролі лісів не викликає заперечень, але і є слабоопрацьованою проблемою з позицій кількісної оцінки. Першоосновою наукового дослідження має бути особливість природи лісу - лісовий біоценоз. Лісовий біоценоз, як особливість ведення лісового господарства полягає в тому, що ліс це живий організм, який розвивається по притаманним тільки йому біологічним законам. Ліс, як природна система має свої особливості: особливий баланс енергії і речовин умовлений специфічним обміном речовин та енергії, характерний для сукупності деревних і трав'янистих рослин у поєднанні з діяльністю тварин і мікроорганізмів у певних умовах середовища; динамічність процесів життєдіяльності, які спрямовані на здобуття динамічної рівноваги з допомогою авторегуляції; висока здатність до відновлення; географічна обумовленість.

За екологічним призначенням українських лісів, порівняно із продукуванням деревини й інших сировинних ресурсів, важливішими є екологічні ресурси лісів, або їх середовищевірні, природоохоронні, природорегулювальні функції. У зв'язку з цим значного розвитку набуває екологічне лісівництво. Суть його полягає в досягненні максимального наближення лісогосподарських заходів до природних процесів, що відбуваються у лісі, «вписування» системи заходів управління лісовими ресурсами у динаміку лісу задля досягнення господарських цілей з найменшим порушенням лісових екосистем. Тому до основних екологічних функцій лісу відносяться: водорегулювальна, водоохоронна, ґрунтозахисна, полезахисна, оздоровча, естетична й біоенергетична [2, с. 223, 224].

Сфера прояву соціального потенціалу лісу – це діяльність і здоров'я людини, а, відповідно, і зміст цього прояву – корисності (функції), що сприймаються людиною як особливим складником природи, дають підставу визначити соціальний потенціал лісу як самостійну, відмінну від екологічного потенціалу категорію. Важливим аргументом, який визначає

необхідність урахувати специфіку екологічного та соціального потенціалу, є те, що екологічний потенціал формується саме природними умовами конкретних територій, а соціальний потенціал реалізується під конкретне соціальне замовлення і визначається традиціями, культурою, звичаями місцевого населення, що впливає на сприйняття соціальних користностей лісу.

Сутність соціального потенціалу, як специфічної категорії можна визначити як соціальний потенціал лісу, що трактується як складник його природно-ресурсного потенціалу, який проявляється у здатності лісу виконувати соціальне замовлення конкретних етноприродних територій щодо потреб людини в сприятливих умовах життєдіяльності.

Такий потенціал можна кількісно оцінити через економічний ефект, який проявляється у підвищенні продуктивності праці людини, в ефективності лікування й оздоровлення в природних умовах тощо.

За різного ступеня важливості для конкретного територіально-адміністративного регіону України ліс виконує такі соціальні функції: 1) оздоровчу; 2) рекреаційну; 3) навчально-виховну; 4) інформаційну; 5) естетичну.

Таким чином, за змістом соціальний потенціал визначається як прояв комплексу можливостей (функцій), що дає змогу створювати сприятливі умови для реалізації соціального замовлення конкретних етноприродних територій щодо життєдіяльності людини [1, с. 727–729].

З позиції соціальної функції серед економіко-суспільних інтересів на лісогосподарському підприємстві слід відмітити: 1) розвиток сільської місцевості, де розташоване лісове господарство; 2) забезпечення населення різних адміністративних одиниць продукцією; 3) зайнятість населення у лісогосподарському та мисливському господарстві; 4) інтелектуальний та науковий галузево-направлений потенціал.

Загальновідомо, що особливістю відтворення виробничого та трудового потенціалу аграрного та лісового виробництва є специфіка формування його кількісних і якісних характеристик, які будуть визначати соціально-економічні, природно-кліматичні та історичні умови. Треба зазначити, що основою формування трудового потенціалу села та лісгоспу, так як вони в основному знаходяться на територіях сільської місцевості, є сільське населення. Тому, лише при комплексному погляді на цю проблему можна опосередковано через кількісні та якісні характеристики оцінити сучасний стан виробничого та трудового потенціалу в агро- та лісопромисловому виробництві регіону.

Економічні функції полягають у тому, що вони проектується на основі організації лісового господарства, виходячи з його специфічних, принципово відмінних від решти галузей економіки особливостей (табл.1).

Таблиця 1

Аналіз наукової літератури щодо особливостей лісового господарства

№	Автори	Особливості лісового господарства
1	Воробйов Г. І.	розмаїття продукції і корисностей; тривалість процесу вирощування деревини; відносно мала частка трудових затрат у процесі вирощування лісу [3, с. 22–23]
2	Гірс О. А., Новак Б. І.	некомпактність лісогосподарського виробництва ускладнює його організацію та планування; сезонний характер; здатність до природного поновлення [4, с. 24]
3	Римар М. В., Максимів Л. І.	тривалий строк виробництва; лісове господарство потребує значних площ землі; вирощування лісу пов'язане з біологічними процесами по накопичуванню органічної маси, які значною мірою обумовлені родючістю ґрунту, кількістю тепла, світла, вологи, що в свою чергу пов'язано з географічним розташуванням [5, с. 245–252]
4	Савчук В. К., Пономаренко Т. В.	земля – основний і незамінний засіб виробництва, єдине тіло здатне до біологічних трансформацій; невідповідність у часі процесів матеріальних витрат і одержання готової продукції; розгалуженість організаційної структури лісогосподарських підприємств; відтворення значної частки засобів виробництва за рахунок власних можливостей; наявність різних форм фінансування [6, с. 135]
4	Олійничук О. І.	короткий робочий період; різноманітний вид комплексної продукції; значний вплив на довкілля, який за видами, кількістю та значенням для людини важко порівняти із впливом інших галузей; високий економічний та екологічний ризиків [7, с. 15–18]
5	Кудряшова К. М.	ліс є предметом і засобом праці; ліс як продукт виробництва має здатність до природного відновлення; тривалий виробничий цикл;

		потреба у великих площах; біологічні активи складають основу господарських активів лісового господарства; короткий робочий період; сезонність робіт; різноманітність продукції; різноманітність користностей; величина незавершеного виробництва у вигляді деревних запасів, що знаходяться в різних стадіях готовності є величезною; багаторазове використання продукції [8, с. 31–32]
6	Петров В. Н.	безперервне накопичення і переплетення в часі вартості, створеної основними виробничими факторами, які функціонують у галузі: продою, працею і капіталом [9]
7	Дружинська Н. С.	земля і лісові насадження є засобами праці і предметами праці одночасно; лісовідновлення може носити як природний (стихійний) характер, так і відбуватися за участю людини; одночасний прояв різних аспектів корисності лісових ресурсів не передбачає їх взаємовиключення; значна частка виробничого процесу належить природнім процесам; взаємопов'язані етапи відтворення і споживання лісових ресурсів; територіальна віддаленість виробництва від центрального апарату управління підприємством [10, с. 23]
8	Заверюха М. М.	до особливостей заготівлі недревної продукції лісу відносить випадковий характер її збору та відносна короткочасність заготівлі, періодичність врожаїв і нерівномірність поширення за регіонами та умовами зростання [11, с. 91]

Вважаємо за необхідне, додати авторське бачення особливостей лісового господарства, яке полягає у його переплетінні з сільським господарством. Важливою організаційно-технологічною особливістю, як впливає на всі функції взагалі, та економіку зокрема є те, що лісовий сектор розподіляється на галузь лісівництва та лісопромислову галузь.

Отже, ліс має багато особливостей, але головні можна відмітити такі: лісовий біоценоз; лісова галузь включає галузь лісівництва та лісопромислову галузь; ліс – об'єкт сільської території; лісогосподарське підприємство – суб'єкт економіко-суспільних інтересів.

Література

1. Суска А. А. визначення і обґрунтування соціально-екологічного потенціалу лісу в контексті становлення ринку соціально-екологічних послуг. Глобальні та національні проблеми економіки, 2017. – Вип. 20. – С. 727–729.

2. Плугатар Ю. В., Бойко П. М, Шевчук В. В., Бойко Т. О. Екологічне лісознавство. – Херсон, 2014. – 246 с.
3. Воробйов Г. І., Воронин І. В., Янушко А. Д., Рукоусев Г. Н. Економіка лесного хозяйства. – Москва, 1980. – 336 с.
4. Гірс О.А., Новак Б.І., Кашпор С.М. Лісовпорядкування. Київ, 2004. – 384 с.
5. Римар М. В., Максимів Л. І. Перспективи розвитку обліку в лісовому господарстві згідно з концепцією сталого розвитку. Науковий вісник: збірник науково-технічних праць. – Львів. – 1998. – Вип. 8.1. – С. 245–252.
6. Пономаренко Т. І., Савчук В. К. Управління відтворенням лісових біологічних активів: обліково-аналітичне забезпечення: монографія. – Київ, 2010. – 218 с.
7. Олійничук О. І. Витрати, доходи та прибуток у системах обліку й аналізу лісогосподарських підприємств: дис. ... канд. економ. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)». – Тернопіль. – 2011. – 254 с.
8. Кудряшова К. М. Стратегічні пріоритети розвитку лісового господарства України: дис. ... канд. економ. наук: спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством». – Чернігів, 2016. – 191 с.
9. Петров В. Н. Оценка леса как об'єкта інвестицій. Лесное хозяйство. – 1996. – №2. – С. 19–20.
10. Дружинська Н. С. Облік лісових ресурсів: дис. ... канд. економ. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)». – Київ. – 2017. – 254 с. – С. 218.
11. Заверюха М. М. Правове регулювання використання та охорони лісів за лісовим та земельним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «земельне право, аграрне право, екологічне право, природо ресурсне право». – Одеса, 2016 с. – 225 с.